

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Вінницький державний центр естетичного виховання
учнів професійно-технічних навчальних закладів

Анотація.

Стаття розкриває основні поняття арт-терапії, її різновиди, застосування в період навчання підлітків в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. З переліку різновидів арт-терапії автор виділяє особливість кінотерапії та її сприйняття підлітками, вплив на їх професійне формування, морально-духовні засади та творчий розвиток.

Ключові слова: арт-терапія, кінотерапія, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, творчість.

Abstract.

The article reveals the basic concepts of art therapy, its varieties, application in the period of adolescents' education in vocational (vocational) educational institutions. From the list of varieties of art therapy, the author emphasizes the feature of cinema and its perception by adolescents, the impact on their professional formation, moral and spiritual foundations and creative development.

Keywords: art therapy, film therapy, institutions of professional (vocational-technical) education, creativity.

Вступ

Сьогодення від майбутніх фахівців вимагає професійні знання, які будуть базуватися на творчому підході до розуміння власної професії, високоморальних та духовних засадах. Великий об'єм різноманітної інформації та вільний доступ до Інтернет-ресурсів не завжди позитивно впливають на внутрішній стан молодого людини, пригнічують її бажання до розвитку та творчості (адже все є в Інтернеті), а особливо ця проблема стосується підлітків. Доцільно звернути увагу на учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, так як в цей віковий період, коли особистість освоює професійні знання та навички, вона потребує і формування творчих здібностей у професійній сфері та здатності до самостійного креативу. Нині науковці пропонують порівняно новий метод формування творчості та креативності особистості – арт-терапія, який може в собі об'єднувати та інтегрувати мистецтво, психологію, педагогіку та професійні якості.

Виклад основного матеріалу

Незважаючи, що арт-терапія є доволі новий напрям у сучасній науці та практиці, доволі велика кількість вітчизняних та закордонних науковців присвятили цьому питанню свої дослідження. У своїх роботах проблеми по цьому питанню розкривали такі науковці як І. Бабій, Н. Борисов, О. Брюховецька, Б. Вудер, О. Захарова, Б. Едвардс, О. Карабанова, Н. Карпова, Е. Крамер, Л. Лебедева, С. Макєєва, І. Смілянець, Л. Фірсова, А. Хілл.

Основоположником арт-терапії як окремого напрямку в науці вважають художника-імпресіоніста та експресіоніста А. Хілла. У 1938 році, художник лікувався у санаторії Мідхерст від туберкульозу але не полишав улюблену справу і малюючи довколишні об'єкти він зауважив, що такий вид роботи йому допомагає одужати. Через рік у цьому ж санаторії було заснована арт-терапія, а А. Хілл почав викладати малюнок та живопис пацієнтам санаторію. Більша частина пацієнтів були пораненими солдатами, що повернулися з війни і потребували не лише лікування фізичних, а й моральних ран та здатності повернення до суспільства повноцінним громадянином. Коли А. Хілл виявив, що образотворче мистецтво допомагає пацієнтам та дає позитивні результати, вперше у 1942 році він використав термін арт-терапія, а уже у 1945 році було опублікована книга «Мистецтво проти хвороб», в якій автор виклав свої ідеї. З часом А. Хілл став президентом

Британської асоціації арт-терапевтів. Також ідеї арт-терапії розглядалися такими відомими психологами як З. Фрейдом, К. Юнгом, К. Роджерсом, А. Маслоу.

Арт-терапію трактують як «технологію цілеспрямованого використання мистецтва як засобу психотерапевтичного та психокорекційного впливу на особистість. Вона ґрунтується на переконанні, що внутрішнє «Я» людини відтворюється у візуальних образах щоразу, коли вона малює чи займається ліпленням спонтанно, на відміну від ретельно організованої навчальної діяльності» [1, с. 217].

Нам імпонує підхід О. Брюховецької до трактування арт-терапії, яку автор розглядає як «технології створення та використання різних творів мистецтва з метою передачі почуттів, емоцій та інших проявів психіки людини; це інструмент для дослідження і гармонізації тих сторін внутрішнього світу людини, для вираження яких слова не підходять» [2, с. 26], тобто, автор підходить до розгляду арт-технологій та їх вплив на особистість саме через внутрішній світ людини, ті психологічні якості, які відповідають за духовно-моральні засади особистості.

Якщо розглядати впровадження арт-терапії в освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти, то нам імпонує твердження про те, що творчість, яка реалізується через призму мистецтва, — це один з видів пошукової, дослідницької активності людини, спрямованої на зміну ситуації або самого суб'єкта, зміну ставлення до цієї ситуації за відсутності, наприклад, певного прогнозування результатів [3 с. 135], тобто, учні можуть поряд з психологічною підтримкою формувати здібності до пошукової роботи, що в свою чергу буде нести позитивний результат в професійні знання.

Розглядаючи арт-терапію для учнів ЗП (ПТ) О, ми її розглядаємо як допоміжний та добровільний процес, який може впроваджуватися поступово не акцентуючи увагу на самому процесі, який виконують учні, а здатністю їх мотивувати та зацікавити. В процесі учні мають розкритися до саморозвитку та самовдосконалення, такі технології дають здатність до самовираження через мистецтво, інтеграції досвіду в професійну діяльність та сприяють удосконаленню професійних якостей.

Існує думка, що в основі арт-терапевтичних технологій лежать архаїчні форми мистецтва, які зберігалися в народній творчості і яким властива наївність, безпосередність, опора на символічну мову несвідомого. Ці форми мистецтва є джерелом душевного здоров'я людини [4, с. 65]. Тобто, базуючись на ці визначення ми вважаємо, що арт-терапія спрямована на різні вікові категорії та здатна допомогти реалізуватися в різних напрямках через призму мистецтва і при цьому укріплювати та збагачувати свій внутрішній та психологічний світ, що є необхідним у процесі формування учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти як всебічно освічену особистість.

Аналіз різних підходів до розуміння застосування арт-терапії дозволяє дійти висновку, що використовувати її як технологію можливо таким чином як у вигляді окремих прийомів, техніки, процедур в конкретних виховних справах (заходах) в період різних педагогічних практик; у літніх оздоровчих таборах (дозвілля дітей, різні форми виховної роботи); у роботі студентських клубів, молодіжних неформальних об'єднань тощо [5].

Арт терапевтичні технології, поділяють на різновиди, які використовують у своїй практиці психологи, педагоги, арт-терапевти. До таких різновидів відносять:

1. *Анімаційну терапію*, що являє собою сучасну технологію соціальної реабілітації з метою зміни поведінки, міжособистісних і колективних відносин. У процесі анімаційної терапії відбувається, з одного боку, «розблокування» громадських зв'язків і встановлення теплих, довірливих відносин, з іншого – навчання та оволодіння навиками позитивного мислення, естетики і поезики.

2. *Арт-синтезтерапію* – комплексний метод групової психотерапії, що використовує синтез мистецтв. Ця технологія розглядається як самостійний напрям в лікувально-корекційній роботі, де володіння технічними прийомами різних видів мистецтва поєднується із знаннями психопатології і підпорядковане психотерапії мистецтв, психопатології.

3. *Бібліотерапію* – технологію, в основі якої лежить лікування і виховання за допомогою книг, словом, книгою. Здійснюється вивчення особливостей читацького сприйняття під час хвороби і розробкою способів психологічної корекції за допомогою спеціально підібраної літератури.

4. *Кінотерапію* – один з напрямків арт-терапії. Фільм – це метафора, де можна побачити відображення життєвої ситуації. Щоб допомогти пацієнтові, сюжет фільму має бути схожим із життєвою ситуацією, в яку потрапила людина, і запропонувати вихід з неї.

5. *Драматерапію* – терапію засобами театру і акторської майстерності.
6. *Ігротерапію* – терапію через гру, ігрові ситуації.
7. *Музикотерапію* – використання музики як терапевтичного засобу.
8. *Орігамі* – створення фігур з паперу.
9. *Пісочну терапію* – лікування під час роботи пацієнта з піском.
10. *Ізотерапію* – використання прийомів графіки, живопису для лікування.
11. *Казкотерапію* – програвання і аналіз казок. Це терапія середовищем, особливо казковою атмосферою, в якій можуть проявитися потенційні можливості особистості, може матеріалізуватись мрія [6].

У своїй практиці ми використовуємо кінотерапію, так як на нашу думку вона є найбільш доступною та зрозумілою для даної вікової категорії. Кіно є найбільш популярним видом мистецтва серед підлітків (поряд з музикою). Кінотерапія має вплив на внутрішній світ підлітка та здатна активізувати такі почуття як відповідальність, емпатія, рефлексія, кохання, відчуття справедливості. Тим більше, що після перегляду фільму проходить обговорення на якому учні діляться своїми переживаннями та емоціями, що допомагає встановленню внутрішньої рівноваги.

Висновки

Отже, арт-терапія є ефективним засобом забезпечення внутрішньої рівноваги підлітка та спонукає до подальшого саморозвитку та самовдосконалення. Особливу увагу серед різновидностей арт-терапії ми виділили кінотерапії як самій доступній та зрозумілій для підлітка та такій, яка має здатність впливати на внутрішні переживання підлітка, подавати інформацію для якої необхідні не лише знання, а й внутрішні переживання, креативність та творчість мислення. Кінотерапія має здатність покращення адаптації в навчальному закладі та розвитку професійних якостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лебедева Л.Д. Арт-терапия в педагогике. *Педагогика*, 2000. № 9. С. 27.
2. Брюховецька О. Арт-терапевтичні технології у процесі особистісно орієнтованої підготовки майбутніх психологів, які отримують другу вищу освіту / О. Брюховецька // Післядипломна освіта в Україні. – 2014. – № 1. – С. 25-30.
3. *Леднев В.С.* Содержание образования: сущность, структура, перспективы / В.С. Леднев. — М. : Высш. шк., 1991. — 224 с.
4. Фірсова Л. С. Арт-терапія в педагогічній роботі / Л. С. Фірсова. – К., 2011. – 98 с.
5. Лебедева Л. Д. Педагогические основы АРТ-терапии в образовании учителя : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Л. Д. Лебедева. – Ульяновск, 2001. – 383 с.
6. Смілянець І. О. Арт-терапія як засіб саморозвитку підлітків / І. О. Смілянець // Науковий огляд. – 2015. – № 2. – С. 42–45.

Лішчун Олена Дмитрівна, методист вищої категорії, Вінницький державний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів, м. Вінниця

Lishchun Olena Dmytrivna, Methodist of the Highest Category, Vinnytsia State Center of Aesthetic Education of Vocational School Students, Vinnytsia